

Anna Rolewicz-Orpiszewska

„Odpowiedzialność organizacji międzynarodowych i odpowiedzialność państw za naruszenie prawa międzynarodowego ze szczególnym uwzględnieniem prac Komisji Prawa Międzynarodowego. Przypisanie odpowiedzialności w operacjach pokojowych ONZ”

Streszczenie

Przedmiotem rozprawy jest analiza kwestii przypisania odpowiedzialności państwom oraz organizacjom międzynarodowym, w szczególności Organizacji Narodów Zjednoczonych, w operacjach pokojowych.

Idea organizacji międzynarodowej stającej pomiędzy państwem a jego odpowiedzialnością jest kwestią stosunkowo nową w prawie międzynarodowym. Jest to związane ze wzrostem ilościowym i jakościowym funkcji, jakie nadaje się dziś organizacjom międzynarodowym. Kiedy w XIX wieku zaczęto je powoływać, przypisywano im głównie administracyjne, a nie polityczne zadania. Zmieniło się to wraz z powstaniem Ligi Narodów, a następnie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wraz z rozwojem ich działalności, oraz podejmowaniem coraz to nowych, kompleksowych działań o charakterze polityczno-wojskowym pytanie o to *quis custodiet ipsos custodes* nabrało nowego znaczenia.

Wagę omawianego zagadnienia uwidacznia grono instytucji, które włączyły je do swoich prac. Zajęły się nim, *inter alia*, Instytut Prawa Międzynarodowego, Stowarzyszenie Prawa Międzynarodowego, Amerykańskie Stowarzyszenie Prawa Międzynarodowego, Komitet ds. Prawnych i Praw Człowieka Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy, a także Komisja Prawa Międzynarodowego, której pracy, ze względu na jej wagę, oraz kompleksowy charakter jej dorobku, poświęcono w rozprawie szczególną uwagę. Owocem prac Komisji Prawa Międzynarodowego stały się Artykuły o odpowiedzialności państw oraz Artykuły o odpowiedzialności organizacji międzynarodowych za naruszenie prawa międzynarodowego. Chociaż w tytule tych ostatnich mowa jest jedynie o odpowiedzialności organizacji międzynarodowych, obejmują one także kwestię odpowiedzialności państw w związku z ich działalnością w ramach organizacji międzynarodowej.

Niniejsza rozprawa ma na celu, po pierwsze, łącząc tematykę operacji pokojowych z pracami Komisji Prawa Międzynarodowego w odniesieniu z jednej strony do Artykułów o odpowiedzialności państw za naruszenie prawa międzynarodowego, z drugiej zaś strony do Artykułów o odpowiedzialności organizacji międzynarodowych za naruszenie prawa międzynarodowego, obalenie tezy o progresywnym charakterze tych ostatnich w sferze operacji pokojowych.

Po drugie, w rozprawie rozwinięto Komentarz Komisji Prawa Międzynarodowego w odniesieniu do tematyki operacji pokojowych, oraz metodologicznie wyszczególniono te spośród Artykułów o odpowiedzialności organizacji międzynarodowych, które będą miały zastosowanie w materii operacji pokojowych, a także te, których prawdopodobieństwo zastosowania jest duże, oddzielając je od artykułów, których znaczenie w tym zakresie będzie raczej znikome.

Po trzecie, w rozprawie przedstawiono argumenty obalające pogląd, wyrażany w doktrynie, jakoby rozwiązania przyjęte przez Komisję Prawa Międzynarodowego nie wносиły wkładu do ochrony praw osób fizycznych w kontekście ich możliwych naruszeń podczas prowadzenia operacji pokojowych. Autorka nie tylko nie zgadza się z tą tezą, ale także dowodzi, iż Artykuły o odpowiedzialności organizacji międzynarodowych stanowią ważny krok w kierunku poprawy tejże ochrony.

Wreszcie, rozprawa ma na celu wypełnić lukę w piśmiennictwie, i jednocześnie uzasadniając *raison d'être* Artykułów o odpowiedzialności organizacji międzynarodowych, kompleksowo porównuje ich strukturę ze strukturą Artykułów o odpowiedzialności państw.

Opisywana tematyka jest nie tylko niezmiernie ważna i ciekawa, lecz także aktualna. Kwestia odpowiedzialności organizacji międzynarodowych włączona zostanie bowiem do obrad Zgromadzenia Ogólnego ONZ w 2020 roku.

Odpowiedzialność łączy się silnie z pojęciem wiarygodności (*credibility*). To one właśnie będą jednymi z kluczowych elementów decydujących o powodzeniu ONZ w obszarze prowadzenia operacji pokojowych przez następne dziesięciolecia.